

kteře má na rozdíl od materiálů z Argentiny (pokud nebyly skartovány) na dosah, když už se tématem zabýval dlouhodobě.¹ Jedná se zejména o písemnosti, týkající se Richterova působení na Přírodovědecké fakultě Německé univerzity, uložené v Archivu Univerzity Karlovy. Jedinou z nich, kterou autor využil, je digitalizovaná matrika doktorů.² Z nevyužitých zdrojů se jedná v první řadě o katalogy posluchačů, které zachycují průběh Richterova studia, zapsané přednášky a jména jeho vyučujících. Z katalogů lze vyčíst i to, kdo byli Richterovi spolužáci.³ Druhým souborem nevyužitých dokumentů jsou spisy Geofyzikálního ústavu, které se týkají jeho asistentury v čase studií.⁴ V neposlední řadě se v univerzitním archivu nachází i rigorózní protokol se záznamy o Richterových rigorózních zkouškách⁵ a strojepis Richterovy disertační práce, o níž autor ví, že existuje, ale patrně s ní nepracoval, jak vyplývá z poznámkového aparátu.⁶ Kniha je čtivá a psaná stylem určeným i pro širší veřejnost, ale přesto by nebylo na škodu některé její pasáže více rozepsat pro čtenáře méně znalé problematiky fyzikálních jevů a termojaderné fúze.⁷ Práce je nepochybně svým „objevem“ Ronalda Richtera přínosná pro českou veřejnost, a to nejen pro zájemce o dějiny vědy a techniky. Pokud by se ovšem někdo do budoucna chtěl tématem zabývat hlouběji a měl možnost pátrat po jeho stopách i v cizině, patrně dojde k mnoha dalším zjištěním o této polozáhadné postavě českoněmecké a argentinské fyziky.

Jan Boukal

DOI: 10.14712/23365730.2024.26

Daniela Brádlarová, Milada Paulová, první česká profesorka: mezi soudobými dějinami a byzantologií

Masarykův ústav a Archiv AV ČR, Praha 2021, 377 s., ilustrace, portréty, faksimile, ISBN 978-80-88304-73-9

Publikace *Milada Paulová, první československá profesorka: mezi soudobými dějinami a byzantologií* je jedním z výstupů projektu *Jaroslav Bidlo a Milada Paulová: zakladatelské osobnosti historické slavistiky v kontextu vývoje české vědy*. Díky tomuto projektu a úsilí Daniely Brádlarové se po více jak pěti dekadách od smrti dočkala první česká docentka a první profesorka v Československu vlastní biografické monografie.

Milada Paulová se narodila 2. listopadu 1891 v Loukově ve středních Čechách do rodiny cukrovarnického úředníka. Nesnadné dětství (ztráta matky a bratra v raném věku,

¹ Např. Milan ŘÍPA, *Fyzikální dobrodruh Ronald Richter. Autor prvních pokusů s fúzí v plazmatu na světě – Československo v roce 1936 – a budovatel vůbec první fúzní laboratoře*, Československý časopis pro fyziku 5, 2019, s. 346–357.

² Archiv Univerzity Karlovy, fond Matriky Německé univerzity, inv. č. 5, Matrika doktorů Německé univerzity v Praze (1931–1936), s. 404.

³ Archiv Univerzity Karlovy, fond Přírodovědecká fakulta Německé univerzity v Praze (dále jen AUK, fond PŘF NU), inv. č. 596, kniha č. 67, Katalog posluchačů: zimní semestr 1928/29 a následné akademické roky. Richter strávil na fakultě 11 semestrů, nikoliv 5, jak tvrdí Řípa na s. 10.

⁴ AUK, fond PŘF NU, k. 26, inv. č. 345–347.

⁵ AUK, fond PŘF NU, inv. č. 623, kniha č. 94, Rigorózní protokol (Rigorosenprotokoll) II, 1931–1945, s. 85.

⁶ AUK, fond PŘF NU, inv. č. 832, rukopis č. 155, č. disertace 645: Wilibald RICHTER, *Untersuchung von Sperrschichtphotozellen mit weichen Roentgenstrahlen*.

⁷ Srovnej s pochvalnou recenzí na knihu od fyzika Jana MLYNÁŘE ve Sborníku Muzea Karlovarského kraje 30, 2022, s. 204.

onemocnění tuberkulózou) a rodinné poměry ji směřovaly k profesní kariéře učitelky, tedy povolání typickému pro neprovdané dcery ze střední vrstvy. Tu díky nadání a pili nakonec vyměnila za dráhu akademickou a našla uplatnění v oboru historie a byzantologie. Nejprve se jí povedlo stát se v roce 1925 první docentkou nejen na české pražské univerzitě a po jistých osobních peripetiích a druhé světové válce i první jmenovanou profesorkou v Československu. Uplatnění v oboru včetně vzdělávání nové generace a mezinárodní platformy nalezla i po roce 1948 navzdory změně politického ovzduší, které ji však přinutilo plně se soustředit na byzantologii.

Struktura knihy odpovídá chronologickému přístupu. V úvodu autorka seznamuje s prameny, dostupnou literaturou a cílem publikace. Monografie má primárně vypovídat o univerzitní a vědecké činnosti Milady Paulové. Následuje osmnáct kapitol, které zachycují jednotlivé životní etapy a profesní milníky Paulové od jejího narození až po konec jejího aktivního akademického působení v roce 1961. Ty byly často ovlivněny rozporem mezi vystudovaným oborem byzantologie a teprve se rodícími soudobými dějinami, kterým Paulová propadla. Autorka přidala kapitoly zachycující osudy díla Milady Paulové (*Návrat Maffie a Jugoslavenkého doboru 1958–1968*), její osoby v kontextu prostoru vně univerzity (*Milada Paulová a mimouniverzitní instituce*), rodinného kruhu a přátel (*Rodina a přátelé*), její místo v rovině genderu (*Milada Paulová a genderová otázka*) a její odkaz (*Ohlasy díla Milady Paulové: „Vždyť je to z toho, co mají Jihoslované – takřka to jediné!“*). *Závěrečné zamyšlení* přináší zhodnocení života Paulové a jejího přínosu akademické obci. Kniha dále obsahuje dvě přílohy, které představují formou tabulek pedagogickou činnost Paulové (přednášky a semináře) na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy mezi lety 1925 až 1962. Připojen je i seznam přednášek a seminářů, které Paulová v čase svého studia tamtéž navštěvovala od roku 1913 do roku 1918. Rovněž nechybí seznam pramenů, výběrová bibliografie, seznam zkratk, jmenný a místní rejstřík.

Práce je opřena o rozsáhlý archivní výzkum v českých i zahraničních archivech a důkladnou rešerši literatury. Autorka snad až příliš často pro přiblížení událostí cituje z korespondence Paulové. Čtenář díky tomu získá povědomí o psychických problémech a komplikovanosti osobnosti Milady Paulové. Tím se však do stínu může dostat její jedinečnost a schopnost využít svých chyb i předností k dosažení vytyčených cílů. Kniha je přínosná hned v několika rovinách. Ukazuje nelehkou cestu ženy vzdělávacím systémem až na akademický „vrchol“ v časovém úseku od konce 19. do druhé poloviny 20. století. Zprostředkovává vhled do akademického prostředí české univerzity/Univerzity Karlovy, konkrétně mezi špičky té doby v oboru historie a byzantologie. Vypovídá tak o tomto specifickém prostředí, jeho problémech (především personálních a finančních) a toporném přizpůsobování se dobovým společenským změnám, především konkrétně adaptaci na přítomnost žen ve vědě a jejich plné uplatnění v profesi. V neposlední řadě zachycuje počátky rodícího se oboru soudobých dějin.

Daniela Brádrlová splnila vytyčený cíl. Povedlo se jí představit Miladu Paulovou v její profesní/akademické dráze, která nebyla jednoduchá z mnoha důvodů. Životopisů velkých českých žen natožpak těch z vědeckého prostředí první poloviny 20. století není mnoho, autorka tedy splatila „dluh“, který současná historiografie stále ještě vůči ženám 19. a 20. století má.

Andrea Veverková

DOI: 10.14712/23365730.2024.27